

JURNAL DE ȘTIINȚE.

ESE DE PATRU ORÎ PE LUNĂ

ABONAMENTELE

Prețul abonamentului:

REDACTORÎ:

București . . . . 64 lei pe an
Districte . . . . 69 — —

Dr. C. ESSARCU și Lt. D. ANANESCU.

se fac la Redacția, Strada Seraphim, ce i dăce ș'a Pensionatului No. 10, în dosul Coltzi, și la DD. Librari.

Coprinde: Instrucția și Educația. — Questia transformări școlii de Medicină în Facultate. — Cronica învățămîntului din streinătate. — Comeți. — Cultura T^utunului. — Varietăți.

INSTRUCȚIA ȘI EDUCAȚIA.

•Ne se poco io vi dia, da imputar sono,
Chè quanto io posso dar, tuto vi dono.

Ariosto

Dacă puțin vă dau, nu sunt de imputat
Căci cât pot da, tot vă dau.

•Popolul care are celle mai bunc scholi
este cel d'ântéiū diatre populi; daca nu
este astăđi va fi mâfne.

(«Iules Simon» l'Ecole).

QUESTIA TRANSFORMĂRI ȘCOLILEI DE MEDICINĂ ÎN FACULTATE

Totă lumea a vorbit și vorbește despre școlă de medicină din București; puțin însă își dau bine socoteala despre importanța și gravitatea acestui institut din care es, sau sunt destinate a eși, persoane al căror rol în societate este așa de grav: a ține, pînă la un ore care grad, în mâinele lor sănătatea și viața cetățenilor precum și salubritatea publică.

Nu ne propunem astă dată a intra în multe amărunturi asupra acestei școlii; de vorbim acum cititorilor nostri despre questia transformării ei în facultate, este că Consiliul general al Instrucțiunii publice s'a ocupat cu seriozitate de dînsa și a ajuns la o concluzie ce a putut părea unora puțin satisfăcătoare.

Să stabilim mai întéiū cu claritate modul cum questia a fost pusă în sînul comisiei învățămîntului superior care s'a ocupat de dînsa, și cum conclusia ei a fost susținută și în definitiv adoptată de Consiliul general.

Datorim acésta publicului și mai, cu sémă DD. Doctori și profesori ai școlii, care tre-

buie se a, sci totă veritatea, cu atât mai mult cu cât avem pe de o parte onórea de a face parte din acest corp, iar pe de alta am luat o parte însemnată în decisiunile comisiei învățămîntului superior al căria raportor am avut onóre a fi în sînul Consiliului general.

Ideea transformării școlii de medicină în facultate a fost mai întéiū admisă de toți membri comisiei, însă ei n'a putut să se uniască asupra modului cum se va opera acésta transformare.

Duoé idei aū fost în prezență:

A se transforma școlă de odată și în totalitatea ei în facultate, și elevi actualei scholi să fie și ei, în urma unor condiții, transformați în elevi de facultate.

Schóla, după acésta opinie, ar fi trebuit să aibă de o dată patru ani de facultate.

Acésta opinie a fost a directorului Școlii D. D-r Davila ce făcea parte din comisiunea învățămîntului superior ș'a On. Consiliu permanent.

D. D-r Essarcu a emis o altă idee. Fidel

principului de atâtea ori exprimat în acest jurnal: *Natura non facit saltus*; fidel ideei ce fusese deja admisă de tot Consiliul general, adică: de a nu se face inovații decât într'un mod *treptat* și fără precipitație, D. D-r Essarcu era de părere de a se începe transformarea școlii în facultate în modul următor:

În anul acesta se va stabili anul întâiu de facultate, care va începe cu o serie de școlari bine pregătiți pentru a urma cursurile unei facultăți. Acest întâiu an, în care se va aplica o programă elaborată conform cerințelor unei facultăți, va înlocui primul an al școlii actuale, care va înceta de a funcționa în modul și cu programa în ființă.

Cursurile din anul II și III al actualei școle vor continua a se face anul acesta în condițiile și după programa care se află actualmente într'însele.

Anul viitor, se va stabili un al II-lea an de facultate cu o programă nouă, elaborată și ea conform cerințelor unei facultăți, și în care vor veni școlari anului I bine preparați, ca să pōtă urma cursurile ce se vor stabili în acest an. Acest II an de facultate va înlocui II^{lea} an al școlii care va înceta de a funcționa. Și așa mai încolo până se va complecta și constitui Facultatea întregă, demnă de a purta acest titlu, demnă de a delibera cu autoritate diplome de doctor în medicină, demnă de a aspira a deveni un centru științific și medical care ar contribui mult a ne înălța și a ne crea o justă influență în țerri ce ne înconjiōră, venind din aceste țerri j uni ca să 'și formeze educația lor medicală, și să dobîndescū o diplomă, al căria prestigiū să fi erecunoscut și constatat, nu numai în țerra romănescă, dar în tot Orientul.

Nu ne propunem a areta avantajele sau desavantajele acestei opinii, ținem numai a-đice că acestei idei s'au făcut obiectii, ce s'au

părut seriose chiar acelluia care a emis'o și rezultatul deliberărilor comisiei a fost acesta: „Să se amâne încă transformarea actualei școle în facultate, lăsând viitōrei sesiuni a Consiliului general să decidă questia.

Cu acēstă conclusie s'au unit toți membri comisiei și chiar D. D-r Davila. Și când raportorul comisiei susținea acēstă conclusie în sinul Consiliului general, susținea atât ideea sa cât și ideea D-lui D-r Davila.

Și când unul din on. delegați ai Consiliului permanent acusa pe raportorul comisiei învēmētului superior de a 'și fi schimbat ideea ce avusese asupra transformării școlii în facultate era în erōre, pentru că raportorul susținuse ideea posibilității acestei transformări, însă, neputându-se uni cu *modul* cum On. Consiliu permanent și D. Davila înțelegea acēstă transformare, s'a unit cu ideea definitivă cu care în celle din urmă s'au unit...și D. Davila adică: amânarea acestei transformări.

Și când în urma persistenței acestui onorabil delegat de a face pe Consiliul general a crede (cu tōtă evidența demonstrației contrarie), că raportorul își schimbase opinia asupra transformării școlii în facultate, raportorul a aruncat aceste cuvinte: „Chiar de ași fi avut o altă opinie (ceea ce nu este) eu nu sunt însă din aceia sare se obstină a sta într'o idee, pe care, în urma unei cugetări mature și unei examinări consciențioase, o constată ca greșită și neraționabilă; când, đic, raportorul a aruncat aceste cuvinte, suntem siguri că a fost înțeles și aprobat de toți aceia care au rațiunea și consciința destul de luminată ca să admită, că nu trebuie nimeni să se îndărjescă într'o opinie când o vede rea și rătăcită, căci:

„*Vai cellor ce intru celle velle se vor îndărji.*

CHRONICA ÎNVĂȚĂMÎNTULUI DIN STREINATATE.

Buletinul instrucțiunii publice din Franca Nr. din Octombriu, cuprinde mai multe circulari ale d-lui Ministru Duruy de deosebită importanță.

Anteia circulară se adresază la rectori asupra învățământului limbilor vii. D. Ministru prescrie că, spre a reînvăța limbile vii mai bine de cât pân' acum, să se grupeze elevii nu după numărul clasei la care aparțin, dar după forța lor reale.

Acésta s'a făcut, și de nu ne înșelăm se face încă în gimnasile și liceele noastre pentru limba germană și italiană. Acésta se face mai nainte și pentru cea franceză, până a nu se face obligatoriă pe clase.

În Anglia, pre cât scim, sistema acésta merge și mai departe; acolo elevii nu sunt trimiși să meargă la obiecte pe clasă, ci după știința ce au din fiia-care.

— O altă circulară este o instrucțiune la rectorii asupra învățământului științific din licee. D. Ministru Duruy cere ca „învățământul științelor întinut unit cu acel al litterelor, să fie dires ast-fel „ca să se desvolte progresiv facultatea raționării.”

— O a patra circulară către prefecti, e asupra modului de ficsare a numărului maxim de elevi grațuiți la învățământul primar.— Acésta Circulară tinde în un mod foarte laudabil a face gratuită învățătura pentru cât mai mult. Ferice de țerișóra noastră, unde legi generose o face gratuită pentru toți de la o-laltă! —

— Ni se scrie dela *Florența*, cu data 14 Octombrie.

„Mersul instrucțiunii publice în Italia preocupă așa de viu pre ministrul nostru și pe public, precum, din Bugetinul Schólelor ce ați bine-voit a ne trimite, vădărămă că preocup și pre Români și guvernamentul lor.

Cunósceți póte că Ministrul Natoli a însărcinat o

comisiune să studieze starea actuale a instrucțiunii publice în Italia și să propună mijlocele de îmbunătățire. Acésta comisiune și-a prezentat raportul seú de curând. Écö pe scurt părerile acestei comisiuni:

În privirea învățământului primar, comisiunea crede că legea Minlstrului Casati, din 1859 e bună, și că cu pucine modificări, se póte estinde la tot regatul. Se scie că legea Casati prevede ca și legea D-stră, gratuitatea și obligativitatea istrucției primare. Dup' astă lege statul dá Comunelor lip-sita unele subsidii anuali. Comisiunea propune că învățătorii ce se numesc pe la comune, și care se prepară în scólele normale inferióre, să fiă puși, înainte de numire, sub direcțiunea unui institutor esperimentat, spre a face practică. Comisiunea mai cere că pe viitor, veri ce elev intrat și eșit din scólele normale să fiă *obligat* numai de cât a servi ca învățator, sub grele penalități

Comisiunea propune în privirea *învățământului secundar*: a) suprimarea distincțiunii ce este între gimnasii și licee¹⁾; b) crearea a două specii de licee; unele științifice, vor avea de basă învățământul matematicelor și al știinților naturale; cele-l-alte litterarii, vor avea de basă inventământul literariú clasicú. Totuși nici liceului litterar nu lipsesce partea științelor necesarii educațiunii, nici celui științific nu lipsesce partea litterară necesariă.

— Vă anuciú cu plăcere că Vegezzi Ruscala dorind a nu întrerumpe cursul seú de istoria Românilor la Universitatea din Turin, a preferit să renunțe a 'și pune cadindatura sea la viitórele aligeri de deputați, căci în cas d' a fi alesú, se vede obligat a părăsi Turinul și a merge la Florenția.

T. S.

1) Și noi o introduserămú próspectu în lege! —

DESPRE COMEȚI.

Este o lege secretă a naturii umane d'a dori tot-d'auna să conască viitorul: tot ce este neprevăzut și extraordinar ne inspiră temere; nici o dată bucurie, orî speranțe. Așa în toate țerrile, în toate epocele, aspectul straniu al unui comet, slaba lumină a codei, aparițiunea sa neasteptată, și fără veste pe firmament au produs în spiritul populilor efectul unei puteri ingrositoare, amenințătoare pentru ordinea stabilită în creație, și fiind că fenomenul ține pucin, rezultă d'aci credința că acțiunea sa trebuie să fie imediată sau cel puțin aprópe. Dar evenimentele în lumea asta presintă tot-d'auna în încatenarea lor, un fact ce se póte privi ca un pronostic sau augur funest; cu toate astea tendințele populilor au luat în epoca noastră o altă direcție și au îmbrăcat o formă mai puțin tristă: ast-fel în grațioasele văi alle Rhinului se dá acestor stele cu kódă, mult timp calomniate, o influință bine-făcătoare asupra fecondității locurilor plantate cu vii. În epoca noastră comeții sunt în abundență și faptele contrarii acestei fabule meteorologice n'au lipsit; dar nimic n'a putut clinti noia credință că aceste stelle rătăcindo aduc căldură.

Kepler dicea c'o vioiciune de expresie ce posedă într'un așa de înalt grad: „Sunt mai mulți comeți în cer de cât pesci în océn.“

Comeți au fost conosciți din cea mai depărtată vechime, tot-d'auna prezența lor a inspirat frica în popoli ignoranți.

Populi classici, Greci și Romani, se mărginEU a însemna din timp în timp locul cerului unde se arată un comet, fără să precise nimic asupra traiectoriei sale aparente. Chinezi din contra, observau și însemnau cu grijă tot aceste fenomene: bogatele lor anale coprind multe amărunte asupra drumului ce urmează fie-care comet; aceste documente se urcă la mai mult de cincî secolî înainte de era chrestină, și astronomii trag încă și astăzi dintr'ensele rezultate folositoare.

Discepoli lui Aristotel consideraú comeți ca nis-

ce meteore formate în atmosfera noastră. Observațiile lui Tycho-Brache și aședa dincolo de lună. D'atunci s'a reconoscut și s'a constatat că ei circulă împrejurul sórelui ca și planeți. urmând același legi, numai orbitele lor în loc să fie mai circulare sunt ellipse prea lungi.

Sórele ocupă tot-d'auna unul din cele două focare alle orbitei elliptice fie-cărui comet. Vêrful ellipsei cel mai apropiat de sóre se numesce *perihelie*; cel-l-alt vêrf se numesce *aphelie*. Când începe să apare un comet în profunditatea spațiului sémână c'o cefă, c'o nebulositate mai circulară, și această nebulositate pórtă numele de *cómă* sau *códă*: D'a-eolo și numele lor de comet.

Există mai tot-d'auna către regiunea centrală a cómei un mic spațiu circular în aparență, globular în realitate, care se deosebesce printr'o mai mare intensitate: acesta este sêmburele cometului. Într'un comet dar se deosebesce; capul cu sêmburile și cóma sau kódă mai mult sau mai puțin lungă și diaphană, prin care se pot dieri stelele.

Nu numai p'între persoanele fără instrucție, după cum disserăm mai sus, a domnit altă dată, și domnesce încă și astăzi în óre-care grad, opinia că apariția comeților este însoțită de perturbațiuni meteorologice, igienice, geologice; într'un cuvânt că schiabă starea lucrurilor. Așa Homer, Virgil, Plutarco etc. la cei vechi; Kepler, Bacon, Napoleon etc. la cei moderni au cređut în influințele cometare.

Toți ne aducem a minte ce frică respândise în țerră la 1857 scirea, că un comet o să viziteze pământul nostru, o să'l atingă și o să'l cufunde, și că noi o să perim cu toți.

Comeți se presintă sub nisce aspecte așa de diverse în cât este fórte anevoe a generalisa faptele observate în privința acesta.

Comeți telescopici sunt mai tot-d'auna fără kódă; ei sémână cu stelele nebulóse alle lui Herschel, adică: cu toate acele nebulosități rotunde c'o lumină palidă și concentrată în miđloc. Când este vorba

de cometi mai mari și mai vizibili se deosebesc capul, sîmburile, și cîoda simplă sau multiplă, cîria astronomi chinezi dau numele pitoresc de *mătură*. În general sîmburile n'are un contur neted, cu tîte acestea s'au vîdut așă de strelucîtoare ca și stelele de prima sau secunda mărime, și chiar cîioa pun în partea cerului cea mai bine luminată de sîre s'a deosebit sîmburile marilor cometi care s'au arătat în anii 1402, 1532, 1577, 1680, 1744, 1807, 1811, 1843 etc.

Frumosul comet din 1811, care se află în allăturata gravură, a stat mai mult timp vizibil pe cer și presenta o particularitate însemnată; sîmburile nu părea a face corp cu nebulositatea luminîsă care 'l înconjura, și era izolat din tîte părțile printr'un spațiu obscur. Afară d'asta intențitatea luminei nu crescea regulat dela margini cître centru capului, dar se vedeu și nisce zone strelucîtoare concentrice, alternînd cu straturî d'o nebulositate mai rară; cîoda lui era concavă d'amîndoaă părțile și în afar, semănînd cu o flacără bătută de vînt. Cîoda unui comet este tot-d'una în partea opusă sîreului.

Influența cometilor a jucat un rol mare în Astronomia antică și chiar în cea modernă; cu tîte astea fricile numeroase s'au redus la următorele trei, despre care vorbesce Arago.

1. Dacă este posibil ca un comet să isbescă pămîntul, sau noi să trecem prin cîoda lui.

2. Dacă trebuie să credem că cometi cad în sîre și că una din aste stele retăcînde a contribuit, dup' opinia lui Buffon, la formarea sistemului nostru solar.

3. Dacă diluviu (potopu lui Noe) a fost ocasionat de un comet.

Să examinăm pe fie-care în parte.

I. Cometi se mișcă în tîte direcțiunile imaginabile, străbat orbitele planetare în sensurile cele mai diverse; trec adesea între Mercur și sîre la distanțe așă de mari în cît nu'i putem vedea; nu este dar imposibil ca să vie să isbescă pămîntul.

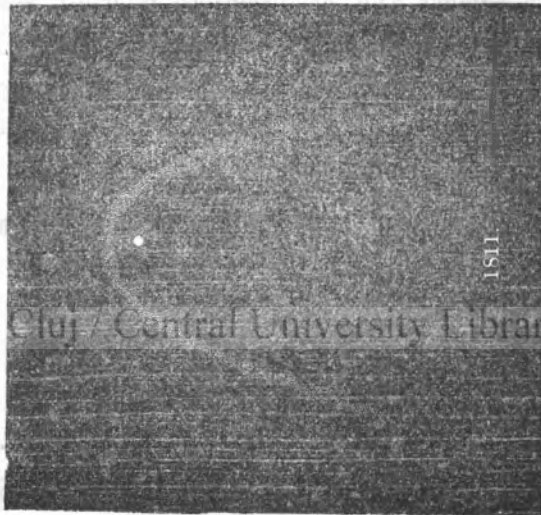
Calculul probabilităților permite d'a eși din astă incertitudine. Dacă suposăm că diametrul unui comet necunoscut e d'o potrivă cu a patra parte din diametrul pămîntului, și că distanța sa perihelie să fie mai mică de cît distanța de la pămînt la sîre, se găsește că, pentru o sanșă de întîlnire a unui comet cu globul nostru sunt 280,999,999 șanșe contrariu.

Să admitem pentru un moment că cometul ce ar veni să isbiască pămîntul ar nimici specia umană întregă. Pentru fie-care individ pericolul ce ar rezulta din aparițiunea unui comet necunoscut ar fi întocmai cu pericolul ce amenișă p'un condamnat la mîrte, dacă dintr'o urnă p'între 280,999,999 bile albe s'ar afla numai una neagră și ar eși acesta la cea d'înteu tragere; or-

ce om cu pucîină judecată ar rîde d'un asemenea pericol.

Simburile și chiar cîoma unui comet au în general mediocre dimensiuni. D'acolo rezultă prea mica probabilitate ce dă calculul cînd caută șanșele de întîlnire a unui comet cu pămîntu.

Newton gîndea că materia din care se compune cîoda cometilor, cade cîte o dată în atmosfera terestră, și dă loc la numeroase reacțiuni chimice și variate combinațiuni. Cometi avînd prea mică massă și prin urmare prea pucîină forță atractivă, un planet, precum pămîntu, pôte să și aproprieze părțile extreme ale cîodei, chiar cînd rămîne prea depărtată. Au cercat unii a explica epidemiile a căror dezvoltare a venit o dată cu aparițiunea come-

Cometul dela 1811

șilor, prin introducerea de noi elemente gazoase în atmosfera noastră. Dar numărul mediu anual al acestor aparițiuni fiind aproape de două, va găsi totu-d'a-una după voință un comet căruia se va putea imputa maladia sa și catastrofa care ar fi isbit imaginațiunile.

Céța sécă și phosphorescentă din 1783 a fost considerată de unii physici ca rezultatul treceri pământului prin cõda unui comet. Astă hypothesă îndrăsnéță nu s'ar putea uni cu examinarea tuturor circumstanțelor ce au însoțit lung' apariția a aceleia cețe renumite.

II. Probabilitatea reprezentată prin fracția $\frac{1}{280,999,999}$ exprimă sanșele de întâlnire între pământ și un comet óre-care; cât de mică fié acéstă fracțiá rela-tive la o stea datá, ea póte dup' o trecere de timp destul de lung să correspondá c'o probabilitate prea ve-cinã cu certitudinea. Sã adãogim însemnarea impor-tantã cá, numérul cometeilor pare a fi considerabil; cáci dacã istorici și chronicari nu menționézã mai

mult de 500; dacã catalogul general al orbitelor calculate nu trece peste 150, se póte după mai multe considerațiuni să ajungé a primi cá existã mié și milióne chiar de cometei circulând în sfera lui Uranus. Este natural să căutãm aici dacã din to-talitatea fenomenelor n'ar resulta probabilitatea în favórea celebrei systeme cosmogonice a lui Buffon.

Marele naturalist închipuind systema noastră so-larã dintr'un 'nalt punct de vedere, simți necesita-tea d'a explica pentru ce toți planeți circulá îm-prejurul sórelui din occident în orient; pentru ce sateliți se mișcá împrejurul planeților lor respectiví într'acnlaș sens; pentru ce în fine planeți și uni sa-teliți se învîrtesc asemenea pe centrurile lor din occident în orient. Este mai mult de patru mili-arde a paria în contra unuia, cá astá dispoziție a systemei nóstre solare nu este un ce întâmplátor.

În numérul viitor vom vorbi despre hypotesa lui Buffon asupra naturéi Cometeilor.

A.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CULTURA TUTUNULUI.

(URMARE.)

Transplantațiunea sa și resăritul. — Resădirea tu-tunului atirná de ciima locală, și de natura pămên-tului. În pământurile ușóre, calde, adicó în pămên-turile nisipóse resădirea se face mai de timpuriú, și în pământurile argilóse și umede mai târziú. În ge-neral luna lui Mai și începutul lui Innie sunt con-siderate ca timpul cel mai favorabil. Operațiunea se face când firele au trei patru foí.

Numérul de fire ce trebuie a resădi pe fie-care pogon variazá cu fertilitatea pământului. Negreșit cá pe o luncă bogatá și frescá putem resădi mai rarú. În Francia administrațiunea a fixatú, după deosebitele departamente unde este permisá cultu-ra acestei plante, numérul firelor de la 5000 piná la 30,000 pe fie-care pogon. Americani pun firele la o depártare de o palmă și trei degete, și rîndu-rile sunt la o distanță de patru palme unele de al-tele, ceea ce face vre-o 15,000 de fire pe fie-ca-

re pogon. Se înțelege de sine cá, cu cât firele sunt mai depártate, cu atât se depártézã mni mult în lături; însă s'a observat cá această desvoltare in-fluențează asupra calității tutunului, îl face mai ordinar.

În țerile unde dominézã vânturi violente firele trebuie resădite mai des, fiind-cã pot resista mai bine.

Pregătirea pământului. — Pământul consacrat penru cultura tutunului trebuie să fiá bine pregă-tit. Când se consacrézã întinderi mici pentru cul-tura tutunului, pământului se pregătesce cu sapa în-tocmai ca pământul de grădină. Când se cultivá însă întinderi mai mari trebuie a pregăti pământul cu plugu. Numérul arăturilor variazá după pământuri: în general trei arături sunt neapárate. Cea d'ântéiú arătură se dá tóamna, a douá după des-ghiețuri și a treia câte-va zile înainte de resărit.

Dup' a treia arătură trebuie a grăpa pământul bine pentru a'l mărunți cât se va putea mai mult și a'l curăți și de buruienile vătămătoare precum pirulii, bosiiul s. c. l.

Îngrășatul pământului. — Tutunul este o plantă care sărăcesce foarte mult pământul, de aceea este de trebuință ca să se îngrașe țearina ce se consacrase pentru cultura sa, In general se pune pe fie-care pogon pînă la 35,000 oca de gunoiu bine făcut.

Smulgerea firelor din pepinieră. — Smulgerea firelor este o operațiune foarte delicată. In ziua când este să se smulgă firele pentru răsădit, să se ude răsadnița de diminătă ca să se moia pământul. Omul însărcinat cu smulgerea să ia o mistrie sau o lopățuia de lemn, să o înfigă în pământ mai adânc de cât rădăcinele firelor și să apese în jos; atunci firele ies cu pământ cu tot. Desparte fiă-care fir lăsând împregurul rădăcinelor pământ; aste fire se pun drepte într'un coș înfășurat pe din întru cu o pînză umedă. După ce s'a umplut coșul se acopere firele cu o altă cârpă umedă pentru a le garanta contra aerului și contra căldurei care le vestejasce. Trebuie să se arunce firele pipernicite și rău conformate.

Besăditul. — După cum am dis răsăditul se face când firele au trei patru foite, une-orî când au șeasse. După ce s'a pregătit țearina bine se siglăsă cu o greblă ai căria dinți sunt puși la o distanță egală cu distanța ce trebuie să fiă între rânduri. Altorî cultivatorii întrebunțedă o sfără care are la amênduoa vîrfurile câte un țeruș. Pe acêstă sfără se fac noduri depărtate, atât cât trebuie să fiă depărtate firele între dênsele. Unul se pune la un cap al țarinei și altul la cel-alt; un al treilea trage c'un țeruș o liniă pe lingă sfără. După ce s'a tras liniile, ômeni depărtedă țerușele, atât cât trebuie să fiă depărtate rândurile de tutun între dênsele; trag o a doa liniă și așa mai încolo. Nodurile după sfără arată răsăditorilor depărtarea ce trebuie să lase fiă-care fir.

Răsăditul se face mai bine când timpul este noros sau când plouă pucin.

Pentru răsădit se întrebunțedă în unele localități patru lucrători. Cel d'ântéiu face găurele cu un resăditor (țeruș cu mânușă ascuțit), care are o adincime de o jumătate palmă. Cel d'a duoilea pune firele în întru avênd în vedere ca să nu înfigă în pământ și inima firului. Cel d'al treilea udă firele. Al patrulea pune pământ în giurul plantei și îl aședă cu mâna. Apa întrebunțată pentru udat se pôte amesteca cu o a duoă-spre-țecea parte de ud de vite.

Trebuie a înceta răsăditul pe la mijlocul zilei, dacă sôrele arde prea tare.

Dacă după câte-va. zile după răsădit se ved fire vestejite, trebuie a pune altele în loc, fiind-că în pepinieră rămân tot-de-una fire prisos.

Lucrări de întreținere. — După natura pământului și după climă se plivesce și se sapă tutunul de vre-o trei orî, atunci când cresc buruienii trebuie să bage de sémă ca să nu atingă foile. fiind-că tutunul este o plantă foarte delicată.

Când firele sunt lungi de duoă palme, trebuie a le prăși. Astă lucrare nu numai că fixedă bine lugerile, dar întrețin tot de o dată o umedelă foarte folositore pentru vegetațiunea tutunului. Aci trebuie să repetim din nou că lucrătorii să pădêscă cât se va putea firele.

Sfircuitul sau ciupitul tutunului. Ciupitul este o operațiune care consistă în a ciupi vîrful lugerilor cu unghiea, atunci când încep să dea cei d'ântéiu muguri de flori, lăsându-se în de obsce lugerilor o înălțime de patru palme. Dacă n'am ciupit tutunul o mare parte din sevă sau misgă s'ar consuma de către flori și fructe cu perderea foilor.

Numêrulii foilor ce trebuie să lăsăm pe lugere variază între 7 și 12. Este însă sciut că în pământurile fertile se lasă mai multe foi de cât în cele sêrace. Între foile lăsate nu trebuie a socoti și foile de jos, care în genere sunt cele mai rele.

Dupô ciupit iasă o mulțime de muguri la supțiora foilor; acêști muguri trebuiesc tăiați fiind că ab-

sorb seva de prisos. Putem să îi lăsăm să crească puțin când pământul este bogat și când voim ca foile să nu se facă gróse.

Copilitul. — Copilitul este o operațiune care consistă în a smulge lăstari cari es din tulpina tutunului. Acești lăstari dacă s'ar lăsa nerupți, atrag o mare cantitate de sevă și acesta lu paguba lujerilor cari produc foile. Distrugerea lăstarilor se póte face cu o serpă (cosoras) sau cu unghiile. Acéstă operațiune se repetéză ori de câte ori se simte trebuința.

Agenți admosferici și animale vătămătore tutunu-

lui. — D. Heuzé profesor de agricultură, dice că ploile dese face tutunul să piardă din calitățile sale, fiind-că contrariază evaporatiunea sucurilor cuprinse în plantă. Căldurile mari sbircescú foile, nu le lasă să crească și prin urmare micșorează producțiunea. Ceața :alterează parfumul foilor. Vânturile mari rup lujeri și ploile furtunóse produc același efect.

Cărțițile prăpădesc o mulțime de lujeri când își scot mușuróile, de aceea se recomandă destrucțiunea astor animale.

Aurelian.

V A R I E T Ă T I.

UN CAS DE SOMN EXTRAORDINAR.¹⁾

Din când în când se raportéză în jrnalele sciințifice d'acele casuri rari de somn prelungit, care spăimântă pe lector și despre care nu s'a dată nic-o dată cea mai mică explicație fiziologică.

Imi aduc a minte c'am citit, dice doctorul Phipson, în nisce vechi memorii alle unei societăți savante din Londra, casul extraordinar al unei femei care a dormit mai totă viața. De curénd încă D. Blandet a publicat în Francia istoria unui individ destul de sănėtos, care a dormit mai ántėii 40 zile ne'nterupt, pe urmă 80, și în fine 12 luni; în intervale care erau destul de lungi se bucura d'o sănėtate perfectă.

Astă-đi D. Cousins descrie în jurnalul engles *Medical Times* casul unui om care dórme mult. Acest individ dórme, termen mediu, dice doctorul Cousins, dela 11 pėnė la 138ore, pe când termenul mediu de orele în care póte să se ție deștept este redus la 6. Așa spre ex. la 28 Noembre anul trecut se culcă la 10 ore séra și a dormit pėnė la 2 Decembre la 4 ore și jumătate séra; a stat deștept pėnė la 11 ore, tot în séra aceea și se puse a dormi din nou pėnă la 7

Decembre la 3 ore și jumătate dup' a miadı; séra se culcă la 11 ore ș'a dormit pėnă la 10 Decembre, 4 ore séra. În séra aceea a stat deștept 7 ore și la 11 ore s'a culcat iarăși și somnul lui nu s'a intrerupt de cât la 16 Decembre la 9 ore séra. Aceeași stare de lucruri s'a urmat d'atunci și urmăzá încă pe când scrim.²⁾ La ori ce oră se descéptă acest individ, după somnul său așa de îndelungat, se simte ostenit și încercă trebuința d'a dormi îndată ce vine nóptea, și se culcă tot-d'auna la 10 sau 11 ore. De mai multe ori au încercat amici lui să'l ție deștept totă nóptea, dar n'au reușit de cât o singură dată.

Tóte aste casuri de somn prelungit sunt caracterisate printr'o amortělă profundă, o nesimțire completă, o suspensie de evacuațiunii (eșiri afară), o respirație mai nesimțibilă. Lucrarea creerului în aste scurte intervale de deșteptare se pare de ajuns în aste casuri ca să ostenescă systema nervósă și să facă pe malad a simți o imperiósă trebuință d'a dormi.

²⁾ Correspondența doctorului engles Phipson are data 1 Septembre 1865.

1) Veđi Natura No. 23 *Somnul tetargic*,